

Шовкопляс Ганна Миколаївна
кандидат юридичних наук, доцент кафедри господарського права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID 0000-0003-0313-8606

Кравцова Єлизавета Олексіївна
студентка господарсько-правового факультету
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ПРУДЕНЦІЙНИЙ НАГЛЯД ЗА КРЕДИТНИМИ СПІЛКАМИ ТА ІНШИМИ КРЕДИТНИМИ УСТАНОВАМИ

Наукова робота присвячена аналізу питання здійснення ризик-орієнтованого пруденційного нагляду за кредитними спілками та іншими кредитними установами, його відповідність міжнародним стандартам. Досліджуються деякі засоби та форми його реалізації, а також розглядається питання нормативно-правового регулювання його здійснення уповноваженими на це органами. Встановлюється його значення у сфері ринку фінансових послуг, розглядаються проблеми та перспективи запровадження ризик-орієнтованого пруденційного нагляду за кредитними спілками та іншими кредитними установами в Україні.

Ключові слова: ризик-орієнтований пруденційний нагляд, Національний банк України, кредитна спілка, страхова компанія.

The scientific work is devoted to analyzing the issues related to risk-based prudential oversight of the credit unions and other credit institutions, its line with international standards. Some means and forms of its implementation are investigated, it also examines the legal regulation. The scientific work establishes its important in the field of financial services. It also addresses prospects to implement risk-based prudential oversight of the credit unions and other credit institutions in Ukraine.

Keywords: risk-based prudential oversight, National Bank of Ukraine, credit union, insurance company.

У процесі світової глобалізації та євроінтеграції України виникла потреба у модернізації вже існуючої нормативно-правової бази, а також запровадженні нових норм для урегулювання відносин, що

виникають на ринку фінансових послуг. Такі зміни стосуються діяльності кредитних спілок та інших небанківських фінансових установ, діяльність яких повинна відповідати провідним міжнародним стандартам.

Використання застарілої системи регулювання фінансового сектору негативно впливає на розвиток економіки країни у цілому. Тому є доцільною передача Національному банку України компетенції щодо регулювання діяльності кредитних спілок, ломбардів, лізингових компаній та інших небанківських фінансових установ, що дасть змогу запобігти існуванню прогалин, які характерні для секторальної моделі регулювання у сфері ринку фінансових послуг, яка панує на сьогодні в Україні.

Сутність запровадження таких змін полягає у здійсненні ризикорієнтованого пруденційного нагляду, проведенні перевірок та подачі звітності, сегментації ринку, панування гнучкого підходу до ліцензування, захист прав споживачів тощо. Це вплине не тільки на здійснення належного регулювання даної сфери, але й забезпечення принципу рівності таких установ, прозорості та стабільності їх діяльності, що є однією з передумов для збільшення обсягів іноземних інвестицій та ефективного розвитку економіки країни.

Науковці, які займаються вивченням пруденційного нагляду на ринку фінансових послуг, стверджують, що «однією з основних проблем, яка посідає центральне місце на законодавчому та практичному рівні при дослідженні ринку фінансових послуг, є підвищення і забезпечення ефективності регулювання та нагляду за небанківськими фінансовими установами ринку. А також впровадження пруденційного нагляду як складової частини загальної системи нагляду на ринку фінансових послуг». Також визначає пруденційний нагляд як захід впливу на діяльність суб'єктів ринку фінансових послуг, що реалізується органами, які здійснюють державне регулювання, та має на меті забезпечення стабільного і належного функціонування ринку фінансових послуг, а також захист прав споживачів фінансових послуг шляхом встановлення звітності, моніторингу та реагування відповідних органів влади на порушення норм законодавства та надання звітності.

Пруденційний нагляд передбачає обов'язкове звітування учасників ринку перед регулятором про дотримання ними необхідних показників [1, с. 29, 31]. Подача звітності є передумовою для прогнозування фінансових результатів. Наслідком здійснення звітування є як негативні, так і позитивні явища. З одного боку, це дає змогу встановити відповідність діяльності небанківських фінансових установ стандартам, що існують у країнах Європи та світі, з іншого – не завжди зазначені установи виконують добросовісно свої обов'язки, встановлені законодавством. Йдеться про подачу недостовірної інформації або неналежний її обсяг.

Можливість запровадження пруденційного нагляду слід розглядати не тільки на національному рівні - державою, але й встановлення уповноважених органів на локальному рівні, тобто безпосередньо в установі. Але таке делегування повноважень з нагляду можливе лише за умов наявності достатнього рівня підготовки, компетенції та обізнаності у даній сфері. Тому одним із ключових моментів дієвості застосування такого методу є підвищення рівня підготовки працівників таких установ, урахування ділової репутації та «зрілості» керівників для здійснення таких повноважень.

Ще однією перевагою є те, що за рахунок ризик-орієнтованого пруденційного нагляду забезпечується платоспроможність та фінансова стійкість небанківських фінансових установ. Для досягнення даної мети встановлюються пруденційні нормативи – вимоги до їх діяльності. Для дієвості їх застосування необхідна сегментація ринку, яка передбачає поділ зазначених установ на кредитні установи, страхові компанії та посередники, а також інші фінансові установи, тому що зазначені нормативи мають певні особливості, залежно від сектору, до якого вони належать.

Кредитні спілки та страхові компанії можна класифікувати на малі, середні та великі, від цього критерію залежить розмір збитків, нанесених у результаті їх неплатоспроможності. Тому необхідно встановити пропорційне регулювання в залежності від масштабів їх діяльності, що дозволить малим та середнім фінансовим установам здійснювати діяльність на конкурентних засадах, а також рівномірно розподілити навантаження між собою.

Що ж стосується страхових компаній та страхових посередників, то регулювання даного сектору дещо відрізняється і передбачає, що вимоги до представників великих компаній будуть дещо вищими, ніж до середніх та малих, залежно від розмірів ризиків їх діяльності.

Існує необхідність у встановленні певних гарантій, а тому можливе започаткування спеціальних органів: для кредитних спілок - Фонд гарантування вкладів, для страховиків – Фонд гарантування страхових виплат. Але їх створення буде доцільним та дієвим лише за умови дотриманням пруденційних вимог, встановлення санкцій до таких установ у разі їх недотримання у вигляді виключення з ринку, а також належний пруденційний нагляд за ринком.

Введення в дію ризик-орієнтованого пруденційного нагляду, який передбачає вжиття превентивних заходів, які попереджують виникнення проблем та запобігають пізній реакції, коли компанія вже є неплатоспроможною з метою мінімізація випадків банкрутства, виявлення та попередження виникнення ризиків, пов'язаних з діяльністю такої небанківської фінансової установи має позитивний вплив не лише на локальному рівні, але й для розвитку економіки країни: ефективність та прозорість ринку. Його застосування сприятиме досягненню відповідності діяльності небанківських фінансових установ міжнародним стандартам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шовкопляс Г. М. Господарсько-правове регулювання пруденційного нагляду. *Підприємництво, господарство і право*. 2014. № 1. С. 29–34.

REFERENCES

1. Shovkoplias, H.M. (2014). Hospodarsko-pravove rehuliuвання pruden-tsiinoho nahliadu. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, 1, 29–34 [In Ukrainian].